

Nova Crnja

A község a falu legidősebb embere szerint 1761—62-ben létesült. A telepesek Apátfalva, Dorozsma, Almás és a szomszédos Csösztelek melletti elpusztult faluból jöttek. A község lakosai magyarok. A vezetékenevek is nagyobb részben magyar eredetre vallanak, mint: Kerekes, Szabó, Szántó, Fazekas, de vannak nevek, melyekről nem tudom megmondani milyen eredetűek. Ilyenek: Vidács, Zsiga, Bicok, Fricska, vagy Gyermán.

A köztudat szerint gróf Chekonich (aki akkor még nem volt gróf), kezdeményezte a települést. A házak szétszórtan, olyan helyeken épültek, ahol partosabb volt a föld, mert 1870-ig mocsaras volt a környék. Eddig a községet három elemi csapás érte: 1816-ban és 1866-ban a kolera; 1873-ban sáskák lepték el a földet.

A lakosság, melynek egy barázdányi saját földje sem volt, pásztorkodással is foglalkozott, de fő jövedelmi forrását a dohánytermelés képezte. Aki az uraság ellen valamit szólni mert, kikergették a házából és így a faluból is el kellett mennie. (A háztőt elvihette magával!)

Kezdetben csak magyar iparosok voltak, de később több német mester is került a faluba. Volt két zsidó család is. Az egyik földműveléssel foglalkozott, mint a többi parasztok.

A háztelkek 1879-ben, vagyis száz évvel az idetelepülés után váltak a lakók örökös tulajdonává és ugyanakkor kaptak 600 négyzetméternyi szőlőnek való földet. Szántóföldet árendába kaptak az uraságtól. De akkor sem annyit, amennyit akartak és nem mindenki. Akinek volt egy háztelke, kapott 8 holdat, akinek kettő, 16-ot. A bér eleinte 8 bankó-forint volt, de később egyre több lett, 10, 16, 20, 26, 28. Azonkívül az uradalomnak nagyon sok robotmunkát kellett végezni. Erre már én is emlékszem. Többet kellett az uraságnak dolgozni, mint amennyit saját földjükön végeztek. Ezt a munkát „muszáj“-nak is mondták. És már, ahogy a szó is mutatja az uradalom pandúrjai hajtották a népet, ha még olyan sürgős volt is saját munkája; ha buzakazalja darabban állt is, ott kellett hagyni és muszájba menni. Hogy a „muszáj“ mennyi volt, bizonyítja az, hogy egy telkes gazdának nyolc hold árendás föld mellett négy lovat kellett tartania. Ma viszont négy lóval harminc holdnál is többet elvégezhet. Volt „muszáj“-ban: aratás, hordás, muharvágás, trágyázás, acatolás, kenderhordás, vadhajtás, papszénavágás, betakarítás. Ennek 1909-ben lett vége, amikor a község megörökölt, vagyis fölszabadult. Azért írom: megörökölt, mert itt úgy mondják.) Ez alkalommal minden telkes gazda 12 holdat kapott örök áron. Az örökváltságot 60 év alatt kellett kifizetni.

A féltelkesek, a nincstelenek nem kaptak semmit. Azonkívül vagy tíz telkes gazda jutott erre a sorsra. Egy közülük azért, mert nem szavazott az uraságra, a többit meg bevádolta a jegyző, hogy nem bírnák fizetni a váltságot. A község határa ezidőtájt 2.400 katasztrális hold kiterjedésű volt. Ugyanebben az évben szintén gróf Chekonichnál örökölt két német község is. Német

Csernye és Csősztelek. (Nemacska Crnja és Csesztereg). Német Csernye egy telek után 17 holdat kapott, tehát ötten többet, mint itt; Csősztelek pedig 21-et. Csípösen jegyezte meg egy német ember, mikor kérdezősködtem, hogy ez azért volt, mert az uradalomnak még ezután is kellett a béres, a magyar faj pedig szapora.

Községiünket uradalmi szántók vették körül és így a nép nem vásárolhatott földet, ha akadt olykor kis megtakarított pénze. 1911-ben — ahogy beszélik — az egyik uraság elkártyázta itteni birtokát. A Temesvári Földbérleti és Parcellázó Bank r. t. azt hosszú lejáratú kölcsönrel eladta. A nép kevés pénzzel belevágott és kamat kamatra jött. Aki a háborúig kitartotta és maradt valaki otthon, a korona elértéktelenedése folytán, könnyen kifizethette adósságát.

1912-ben a falu végén egy új település keletkezett. A kincstár hatvan házat építtetett, amit részletekben kellett kifizetni. A háború után a község kis legelőjéből osztottak házhelyeket.

Ami a művelődést illeti — nem dicsekedhetünk. A háború előtt volt egy gazdakör kis könyvtárral és olcsóbb italméréssel. Volt egy önkéntes tűzoltó egyesület, ez ma is megvan és többször rendez műkedvelő előadásokat. 1927-ben megalakult a földmunkás szervezet, de nem sokáig működött. 1936-ban ujjaalakult, volt kétszáznál több tagja. Ma egész ténykedését a paritásos bizottság kinevezése képezi, munka szezon idején. Két éve főnnáll a mezőgazdák egyesülete és az idén tartott néhány fölolvast. Van még egy ifjúsági sport egyesület, amely elég szép munkát végez.

Ma a község lakóainak száma háromezer lélek, javarésze földnélküli. Csupán egy gazdának van 100 holdja, nyolcnak 50, tizenkettőnek 30. Nagyobb számban vannak a 20 holdasok, de a földdel bírók legtöbbször 5—6 holdas birtoka van. Ezeknek kis része a közeli új telepésektől bérel pár hold földet. A nincstelenek nagyobb része, különösen a fiatalabbak — úgy férfiak, mint nők — a közeli német községekbe mennek szolgálni.

Rózsa Márta

*(a legnagyobb segítségemre voltak:
idősebb Szabó Antal és Szabó Pál)*

Beszélgetés

Igen, asztalos inas vagyok már két éve, feleli az iskolából jövő inascsoporthoz egyik zömök, barnaképű tagja. Na, és jó helyed van? Ez a kérdés, mintha zavarba hozta volna, az okos kinézésű legénykét s tanácstalanul néz társaira, majd rám. Na, biztatom, hát nem tudod, vagy talán úgy vagy te is mint az a két kanászgyerek, akik azon tanakodtak: hogyan élnének, ha királyok lennének?

A kör összébb szorul körülöttem, úgy látszik jó húrt tapogatók. A szurtos ruhába bújtatott pajkos csoport elcsendesedik, a szemükből kíváncsiság csillog felém. Az agyamon gondolat suhan át. — Hát ez az a vásott, a minden rosszra képes inasbanda.